

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет природничих наук

Кафедра біології та екології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

БІОІНДИКАЦІЯ ТА БІОТЕСТУВАННЯ

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)

Освітня програма Екологія

Спеціальність 101 Екологія

Галузь знань 10 Природничі науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №7
від “20” січня 2025 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Біоіндикація та біотестування
Викладач	Миленька Мирослава Миронівна
Контактний телефон	0508520468
E-mail викладача	myroslava.mylenka@pnu.edu
Формат дисципліни	Очний/вечірній
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 год.
Курс / семестр	2 курс, 3 семестр
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Очно – кожного понеділка, дистанційно – через е-мейл та месенджер – щоденно у робочі години

2. Анотація до навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Біоіндикація та біотестування» є вибірковою дисципліною, яка пропонується для підготовки докторів філософії за спеціальністю 101 Екологія. Дисципліна покликана забезпечити підготовку висококваліфікованих фахівців-науковців в галузі екології, здатних здійснювати оцінку якості компонентів екосистем шляхом застосування методів біоіндикації та біотестування.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою дисципліни є ознайомлення здобувачів із сучасними принципами та методами біоіндикації та біотестування, формування у них навичок використання живих організмів як індикаторів стану навколишнього середовища для визначення антропогенних навантажень на екосистеми.

Цілі навчальної дисципліни:

1. Вивчення основних принципів і методів біомоніторингу та біотестування;
2. Оволодіння методами біоіндикації та біотестування природних і антропогенно трансформованих екосистем;
3. Набуття здобувачами вмінь використовувати одержані знання і навички у науковій діяльності;
4. Формування навичок організації самостійної науково-дослідницької роботи і презентації результатів наукових досліджень.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність

ІК. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері екології, охорони природи та раціонального природокористування, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики, застосовувати сучасні методології наукової та науково-педагогічної діяльності, здійснювати власні наукові дослідження, результати яких мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК01. Здатність працювати у міжнародному контексті.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК03. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у сфері екології та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

СК05. Здатність застосовувати сучасні інструменти, електронні інформаційні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та навчальній діяльності, зокрема для моделювання процесів та прийняття оптимальних рішень у сфері екології, охорони природи та раціонального природокористування.

Програмні результати навчання

РН02. Планувати і виконувати експериментальні та/або теоретичні дослідження з екології, охорони довкілля та оптимізації природокористування з використанням сучасних інструментів, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

РН07. Мати сучасні концептуальні знання та високий методологічний рівень у сфері екології та на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень.

5. Організація навчальної дисципліни

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість
Лекції	30
Семінарські заняття	30
Самостійна робота	120

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс	Нормативна/вибіркова
3	101 Екологія	2	Вибіркова

Тематика навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин		
	Лекції	Семінарські	Сам. роб
Тема 1. Біоіндикація та біотестування як сучасний інструмент екологічного моніторингу.	2	2	10
Тема 2. Особливості використання рослин в якості біоіндикаторів екологічних умов.	4	4	20
Тема 3. Особливості використання тварин в якості біоіндикаторів екологічних умов.	4	4	20
Тема 4. Біоіндикація якості атмосферного повітря.	6	6	20
Тема 5. Оцінка якості стічних, природних вод та снігового покриву методами біотестування.	6	6	20
Тема 6. Діагностика стану ґрунтів з використанням методів біотестування. Методи визначення	6	6	20

фітотоксичності ґрунтів.			
Тема 7. Методики біотестування, які використовуються для цілей державного контролю.	2	2	10

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Оцінка знань аспірантів здійснюється за 100 бальною шкалою, 50 балів аспірант отримує під час проведення семінарських занять, тестувань та підсумкової контрольної роботи; 50 балів – за складання екзамену.
Вимоги до письмових робіт	Підсумкова письмова робота виконується у формі контрольної роботи. Контрольні роботи складаються з 5 завдань різного рівня складності. Кожне з завдань оцінюється максимально 10 балами.
Семінарські заняття	Робота на семінарських заняттях оцінюється за наступними критеріями: - присутність на занятті та підготовлений конспект згідно плану практичного заняття - 1 бал; - опрацювання проблемних питань та їх усне обговорення в дискусійній формі (доповнення, відповіді на запитання викладача, висловлювання своєї обґрунтованої точки зору під час обговорення проблемних питань, тощо) - 3 бали; - виступ із доповіддю на питання, яке визначене планом практичного завдання - 4 бали (за умови, що відповідь буде змістовною та відповідати плановому питанню); - якщо при виступі проявлена ґрунтовна підготовка, висловлюється власна точка зору щодо означеної проблеми, яка підкріплюється відповідною аргументацією, використовується попередньо розроблена презентація, подані правильні відповіді на уточнюючі запитання викладача та студентів - 5 балів. Таким чином участь в роботі семінарських занять може забезпечити отримання до 5 балів за одне заняття. В межах 10 запланованих семінарських занять є обов'язковою 1 (одна) усна відповідь.
Умови допуску до підсумкового контролю	Підсумкова оцінка виставляється після повного вивчення навчальної дисципліни, яка виводиться як сума проміжних оцінок, які отримав аспірант. Аспірант допускається до підсумкового контролю (екзамен) за умови виконання усіх запланованих видів робіт і отримання 25 і більше балів (максимально – 50).
Підсумковий контроль	Форма контролю – іспит; форма здачі - комбінована; структура білета – 5 завдань, кожне завдання оцінюється в 10 балів (5 балів за письмову відповідь та 5 балів за усну відповідь).
7. Політика навчальної дисципліни	
Академічна доброчесність	Політика дисципліни передбачає дотримання правил поведінки аспірантів і викладачів, передбачених Кодексом

	честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №11, від 28 листопада 2021 року).
Відвідування занять	Аспіранти зобов'язані відвідувати усі заняття (лекції, семінарські), незалежно у якій формі вони проводяться (аудиторно, дистанційно, індивідуальний графік навчання). Систематичні пропуски занять, без поважних на те причин, є підставою для недопущення аспірантів до складання семестрового контролю. Пропуски занять за поважних причин, підтверджених документально, відпрацьовуються. У будь-якому випадку аспіранти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх передбачених видів робіт.
Неформальна освіта	Сертифікат про проходження курсу (Udemy, Prometheus, Coursera, DAAD), зміст якого частково або повністю відповідає змісту дисципліни дає можливість замінити або доповнити підсумковий тестовий контроль згідно з «Положенням про порядок зарахування результатів неформальної освіти у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (наказ ректора №672 від 24.11.2022).

8.Рекомендована література

1. Melnychenko, G., Mylenka, M., Riznychuk, N., Prokopiv, N. (2020). Pollen Monitoring in the City of Ivano-Frankivsk, Western Ukraine. *Acta Agrobotanica*, 73(4), 1-9. <https://orcid.org/0000-0002-9392-678X>
2. Parpan V., Shumska N., Mylenka M. (2016). Syntaxonomy of vegetation of Kalush hexachlorobenzene toxic waste landfill (Ivano-Frankivsk region). *Visn. Dnìpropetr. Unìv. Ser. Biol. Ekol.* 2016. 24(2), 364–370.
3. Біоіндикація. Методичні рекомендації до виконання лабораторних робіт / А.І. Горова, А.В. Павличенко, О.О. Борисовська, В.Ю. Грунтова, О.В. Деменко; – Д.: Національний гірничий університет, 2014. – 76 с.
4. Біоіндикація: словник-довідник [Текст] / О. В. Барабаш ; Нац. трансп. ун-т. – Київ : НТУ, 2017. – 91 с.
5. Головань Л.В., І.В. Клименко. Біоіндикація та біотестування довкілля: навч. посібник. Харків: ХНАУ, 2021. 203 с.
6. Дідух Я.П. Основи біоіндикації. Київ: НВП «Видавництво «Наукова думка» НАН України», 2012. 344 с.
7. Лисиця А.В. Біоіндикація і біотестування забруднених територій. Методичні рекомендації до самостійного вивчення дисципліни. Рівне: Дока-центр, 2018. – 94 с.
8. Мельниченко, Г. М., Кімакович, В. Є., & Кириленко, Я. О. (2021). Біоіндикаційна оцінка екологічного стану урбоєкосистеми Івано-Франківська за допомогою показників якості пилку деревних видів. *Acta Biologica Ukrainica*, (1), 5-13. <https://doi.org/10.26661/2410-0943-2020-1-01>
9. Миленька, М. М. Біоіндикаційна оцінка екологічного стану Бурштинської урбоєкосистеми [Текст] / М. М. Миленька // Екологічний вісник. – 2016. –

№ 1. – С. 19-22.

10. Никифоров В. В., Дігтяр С. В., Мазницька О. В., Козловська Т. Ф.
Біоіндикація та біотестування: навчальний посібник. Кременчук:
Видавництво ПП Щенбатих О. В., 2016. 76 с.

Викладач

Мирослава МИЛЕНЬКА